

vrucht draagt. ‘Wij geloven in Gods weg te zijn.’¹⁰ Aalders en Buskes gingen de weg die Jezus ging – het was lijdenstijd. Aalders deed intrede met een preek over Jesaja 52: 1: ‘Om Sions wil zal ik niet zwijgen en om Jeruzalems wil zal ik niet rusten, totdat zijn heil opgaat als een lichtglans en zijn verlossing als een brandende fakkel.’ De pijn van de scheiding klinkt door. ‘Het broederhart in mij weent daarover, de ziel in haar liefde tot de kerken voelt zich gewond en treurt. Daarom mineur als ondergrond onder en achter de vreugde.’¹¹ Het verschil met Assen liep zijns inziens vooral over de vraag naar de koers van de GKN: dogmatisch-kerkrechtelijk of evangelisch-mystisch.¹² Daar openbaarde zich voor Aalders het beslissende verschil in geesteshouding. Opnieuw wees hij, zoals in de bovengenoemde brochures uit 1916 en 1918, op de vroomheid als de kern van de zaak. Daar lag voor hem dan ook het breekpunt, bij de ‘veruitwendiging’ van het kerkelijk leven en het gebrek aan geestelijke diepgang.

Publicitaire arbeid

Na zijn breuk met de GKN heeft Aalders zich nog regelmatig met ‘Assen’ bezig gehouden. Zo hield hij op 27 mei 1927 hij een toespraak voor de Vereniging van Gereformeerden te Amsterdam (sectie Oost), *Assen’s leerbeslissing toegelicht en getoetst*.¹³ Kern van zijn betoog is dat te Assen geloof en wetenschap op ongeoorloofde wijze waren vermengd. De synode had gesproken over de klaarblijkelijke bedoeling van het schriftverhaal, maar had daaruit ten onrechte de conclusie getrokken dat de vermelde feiten ‘zintuigelijk-waarneembare werkelijkheden’ waren.¹⁴ Dat was voor Aalders niet meer de ‘eenvoudigheid des geloofs’, dat was wijsgerige formulering. Daarom was het gestelde dilemma: òf de letterlijke opvatting òf een symbolische die de letter uitwist, voor hem een vals dilemma. De Schrift, zo betoogde hij vervolgens, sluit met haar werkelijkheidsbegrip aan bij taal en stijl van het dagelijks leven, maar blijft bij onze gewone opvatting niet staan. Er is onderscheid tussen de dingen die men ziet en de dingen die men niet ziet. De laatste zijn eeuwig. Maar daarmee zijn de onzienlijke dingen nog niet onwerkelijk, ook al zijn ze niet zintuiglijk waarneembaar.¹⁵ Ze zijn slechts voor het geloof zichtbaar, niet voor de wetenschap.¹⁶ Zijn conclusie is duidelijk en hard: ‘We hebben hier te doen met de beschouwing van een epigonengeslacht, die beslist decadent is te noemen.’¹⁷ En dan, als finaal oordeel: ‘We krijgen enghartige uitleggers die aan geen mystiek achter het geschreven woord geloven kunnen, omdat de dorheid alle mystieke gloed in hun eigen borst heeft gedood.’¹⁸ Dat mocht ook zijn broer G.Ch. Aalders, naar wie in deze brochure herhaaldelijk verwezen wordt, in zijn zak steken. Terwijl deze, een rustige, evenwichtige, nobele,

afschriften van uitgaande stukken. Het archief is niet geïnventariseerd. Ten tijde van het onderzoek (zomer 2001) stond het bekend als Archief van de Gereformeerde Kerk van Amsterdam-Zuid (in Hersteld Verband). Het bevat echter archiefstukken van de kerken van Amsterdam-Centrum en Amsterdam-West. Het archief van Amsterdam-Zuid berust onder het niet geïnventariseerde gedeelte van de hervormde kerkvoogdij.

¹⁰ *Bevestigings- en intreepredikatie*, 4.

¹¹ *Bevestigings- en intreepredikatie*, 16.

¹² *Bevestigings- en intreepredikatie*, 22.

¹³ *Assen’s leerbeslissing toegelicht en getoetst* (Amsterdam 1927).

¹⁴ *Assen’s leerbeslissing*, 11.

¹⁵ *Assen’s leerbeslissing*, 12.

¹⁶ Een theologische of wijsgerige verantwoording gaf hij niet, maar wellicht heeft hij deze gevonden in de werkelijkheidsomschrijving van J. Woltjer. Zo D. Th. Kuiper, *De voormannen* (Meppel/Kampen 1972) 332-333. Over Woltjer zie men H. Van der Laan, *Jan Woltjer (1849-1917). Filosoof, classicus, pedagoog* (Amsterdam 2000).

¹⁷ *Assen’s leerbeslissing*, 19-20.

¹⁸ *Assen’s leerbeslissing*, 20.